

УДК [37:33:93/94]:655

МОДЕРНІЗАЦІЯ КООПЕРАТИВНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

MODERNIZATION OF THE ECONOMIC AND COOPERATIVE EDUCATION IN WESTERN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Голубка М.М.

викладач вищої категорії,

Львівський кооперативний коледж економіки і права

Розглянуто особливості сучасного стану розвитку кооперативної та економічної освіти на Західній Україні. Виявлено тенденції, що формують специфічні риси кооперативної освіти за економічним напрямом на вітчизняному ринку освітніх послуг. Надано характеристику стану кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Ключові слова: фінансово-економічний напрямок, кооперативна освіта, економічна освіта, освітні послуги, навчальні заклади, абітурієнти, співпраця.

Рассмотрены особенности современного состояния развития кооперативной и экономического образования на Западной Украине. Выявлены тенденции, формирующие специфические черты кооперативного образования по экономическому направлению на отечественном рынке образовательных услуг. Предоставлено характеристику состояния кооперативного образования на Западной Украине в условиях современности.

Ключевые слова: финансово-экономическое направление, кооперативное образование, экономическое образование, образовательные услуги, учебные заведения, абитуриенты, сотрудничество.

The peculiarities of the current state of development of cooperative and economic education in the Western Ukraine. Trends shaping the specific features of cooperative education in terms of economic development in the domestic market of educational services. Given a description of the status of cooperative education in Western Ukraine in the conditions of modernity.

Keywords: financial and economic direction, cooperative education, economic education, educational services, educational institutions, applicants, cooperation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В останнє десятиліття серед переліку професій популярності набули фінансово-економічні спеціальності. Тому вектор досліджень пропонуємо спрямувати саме у фінансово-економічний напрям кооперативної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблеми становлення та розвитку кооперативної освіти в Україні висвітлені в працях таких вітчизняних науковців, як І. Гороховський, В. Рекрут, Л. Коваль, В. Церклевич, К. Шкірчак, А. Дмитрів, К. Чокан, Л. Лаврик-Слісенко. Проблеми та перспективи розвитку фінансово-економічної освіти досліджували В. Базилевич, А. Сингаївська, З. Шацька, Л. Бондарева, В. Кончин та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Однак відкритими залишається на цей час ряд питань, що й зумовлює

особливу актуальність даного дослідження, серед яких чільне місце посідають такі:

1) питання надання характеристики стану кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення, котре розглядається досить поверхово;

2) також залишаються відкритими питання, як зробити кооперативну освіту більш сучасною, популярною серед молоді, як задовольняти потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях та мінімізувати негативні процеси, що стоять на заваді удосконалення кооперативної та економічної освіти на території Західної України, а саме: у Чернівецькій, Волинській, Тернопільській, Івано-Франківській, Закарпатській та Львівській областях.

3) питання визначення стратегічних орієнтирів та тактичних заходів для модернізації кооперативної освіти у фінансово-економічній сфері на разі залишаються поза увагою наукової спільноти, тому доцільним є визначення перспективи кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є аналіз сучасного стану розвитку кооперативної та економічної освіти на Західній Україні, встановлення тенденцій, що формують специфічні риси кооперативної освіти за економічним напрямом на вітчизняному ринку освітніх послуг, характеристика стану кооперативної освіти та визначення проблеми і перспективи її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження стану, проблем розвитку та функціонування кооперативної освіти загалом, та її фінансово-економічного напрямку зокрема, перспектив економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення пропонуємо перейти до основного дослідження, логічно-структурну схему якого подано нижче (див. рис. 1).

Перспективи кооперативної освіти в Україні в цілому та у західному її регіоні зокрема, у першу чергу, залежать від популярності серед абітурієнтів спеціальностей економічного та фінансового спрямування. Серед причини й обставин, що визначають зацікавленість та попит на економічні спеціальності кооперативних навчальних закладів на Західній Україні, можна назвати такі:

– в сучасних соціально-економічних умовах ринкових відносин існує гостра необхідність розвитку економіки, її перехід на вищий функціональний рівень, що зумовлює інтерес до економічних професій;

– реалії часу вимагають наявності принаймні елементарних знань у сфері економіки та певного рівня фінансової грамотності, без яких особа уже не може вважатись освіченою людиною та досягнути нормального рівня життя; без економічних знань учасників економічних процесів ускладненим є налагодження економічних зв'язків, неможливими науково-технічний прогрес і розквіт соціальної інфраструктури суспільства;

– сучасне виробництво потребує освічених фахівців, які вміють раціоналізувати і робити творчою свою працю, розуміють і цінують не лише соціальний зміст трудової діяльності, а й її моральну значущість.

Однак дослідження стану розвитку кооперативної освіти на Західній Україні дали змогу виявити низку розбіжностей між:

– об'єктивною потребою сучасного суспільства у висококваліфікованих працівниках фінансово-економічної сфери та зниженням якості їх підготовки, спрямуванням діяльності освітніх закладів у роботу над кількістю студентів, і, в останню чергу, над рівнем їх підготовки до професійної діяльності;

– прагненням роботодавців прийняти на роботу компетентного спеціаліста та неможливістю виконати це бажання у зв'язку з тим, що випускник, по суті, не готовий приступити до виконання професійних обов'язків після закін-

чення навчального закладу через брак досвіду та практичної підготовки;

– потребою ринку праці у великій кількості фахівців інших спеціальностей, і прагненням абітурієнта обрати професію економіста і фінансиста у зв'язку з доступністю цієї освіти (мається на увазі велика кількість вищих навчальних закладів, що пропонують економічні і фінансові спеціальності, у тому числі й на Західній Україні) та бажанням багатьох молодих людей мати «який-небудь диплом».

Проблемами розвитку фінансово-економічної кооперативної освіти в Західній Україні сьогодні є такі:

1) зростання конкуренції у боротьбі за абітурієнтів із закордонними освітніми закладами.

2) відсутність або недостатність державної фінансової підтримки, приватних інвестицій; застарілість матеріально-технічної бази.

Сучасний стан фінансової, економічної та кооперативної освіти характеризується численними спробами об'єднання зусиль академій, університетів, коледжів кооперативної форми власності, що дозволяє швидко і продуктивно вирішувати проблеми професійної підготовки нового покоління фахівців, здатних провести реформування процесу функціонування споживчої кооперації та забезпечити її ефективну діяльність у ринковому середовищі. Основним досягненням співпраці кооперативних навчальних закладів є поліпшення рівня якості освітньої діяльності та покращення стану підготовки майбутніх фахівців через механізм запровадження багаторівневої вищої освіти та застосування інноваційних технологій для навчання студентів, а також реформування процесу надання освітніх послуг відповідно до європейських стандартів.

На стан кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення впливає той факт, що кооперативний сектор економіки отримав серйозну підтримку з боку держави. Це і вдосконалення кооперативного законодавства щодо розвитку різних видів кооперативів, і реалізація цільових програм щодо їх розвитку і розширення діяльності. Сьогодні кооперативні організації потребують науково-обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності їх роботи. Тому перед колективами кооперативних освітніх закладів на разі ставиться актуальне завдання – активізація наукових досліджень з кооперативної проблематики, вивчення передового світового досвіду діяльності кооперативів у сфері освітніх послуг.

Ще одною характерною рисою розвитку кооперативної освіти на Західній Україні зокрема та в державі в цілому є відсутність єдиного підходу до наповнення навчальної програми студентів дисциплінами. Різниця у навчальних планах суттєво стримує можливості до мобільності студентів, про важливість якої неодноразово наголошували на найвищих щаблях владних структур. Водночас однакості потребують

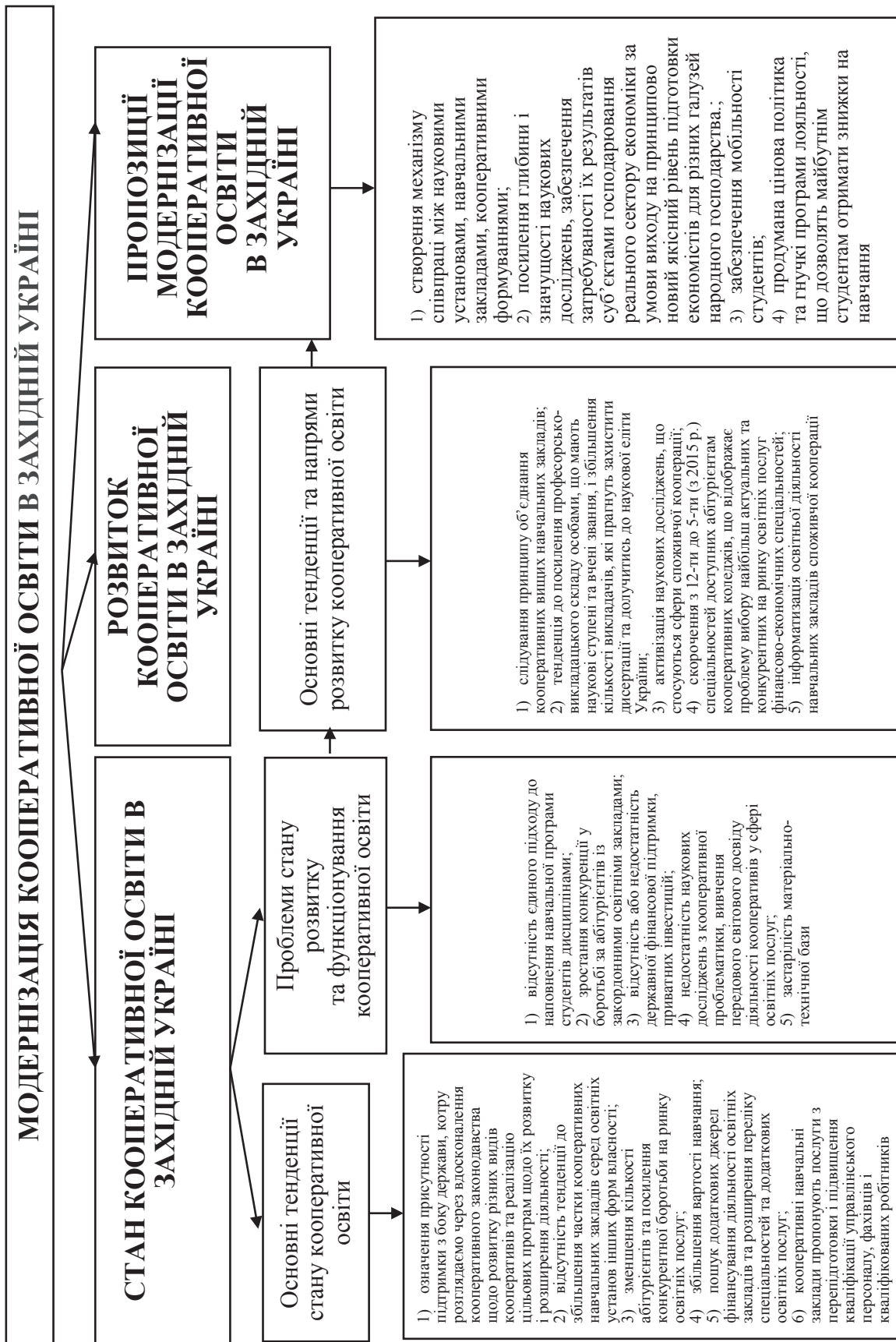

Рис. 1. Структурно-логічна схема дослідження стану, розвитку та перспектив модернізації кооперативної освіти в Західній Україні її фінансово-економічний напрям

Джерело: авторська розробка

не лише підходи до процесу розробки навчальних планів, навчальної та навчально-методичної літератури, запровадження інноваційних технологій навчання, а й вирішення питань, що належать до сфери забезпечення якості фахової підготовки.

З метою розширення асортименту освітніх послуг, що є необхідним сучасним заходом для отримання суттєвих переваг у конкурентній боротьбі, кооперативні навчальні заклади пропонують послуги з перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінського персоналу, фахівців і кваліфікованих робітників. Крім того, кооперативні навчальні заклади Західної України на міжнародному рівні співпрацюють з вищими навчальними закладами більш ніж 20 країн світу, серед яких Великобританія, США, Франція, Німеччина з метою обміну студентами, що навчаються за подібними програмами для здобуття сучасної фінансово-економічної освіти.

Можна визначити тенденції стану фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення, до яких відносимо, по-перше, відсутність тенденції до збільшення частки кооперативних навчальних закладів серед освітніх установ інших форм власності; по-друге, зменшення кількості абітурієнтів та посилення конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг [4]; по-третє, необхідність збільшення вартості навчання з економічних причин; по-четверте, потреба в пошуку додаткових джерел фінансування діяльності освітніх закладів та розширення переліку спеціальностей та додаткових освітніх послуг.

Найважливішим завданням кооперативних освітніх закладів на Західній Україні в їх сучасному стані є вдосконалення кооперативної освіти із використанням закордонного досвіду для забезпечення високого рівня ефективності цього процесу. Узагальнення досвіду чинних в Україні та закордонних країнах кооперативних навчальних закладів, розробка нових затребуваних програм підготовки й перепідготовки кадрів, впровадження нових сучасних освітніх технологій – ось основні шляхи для покращення стану фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Усі наведені факти свідчать про складність і багатоаспектність проблеми розвитку фінансово, економічної та кооперативної освіти не лише на Західній Україні, а й в державі в цілому. Для забезпечення перспектив фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення необхідно:

на рівні окремих навчальних закладів та на державному рівні забезпечити взаємодію студентів, викладачів, керівників освітніх установ і відповідних міністерств і відомств;

- провести модернізацію розробок у теорії та методології викладання економічних дисциплін;
- переглянути напрями організації професійно-педагогічної роботи;

– домогтись підвищення престижності кооперативної освіти в регіонах.

Модернізація системи фінансово-економічної кооперативної освіти на Західній Україні повинна привести до забезпечення доступності освіти, яка полягає у забезпеченні рівного доступу до якісної освіти всіх громадян, що проживають як в обласних центрах (Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Ужгороді, Луцьку, Чернівцях), так і в сільській місцевості, розширення спектра і поліпшення якості освітніх послуг, надання можливості навчання впродовж життя. Створення віртуального освітнього простору може вирішити всі поставлені завдання [14, с. 28]. Тому саме у цьому напрямі доцільно шукати перспективи кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Перспективним напрямом розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти сьгодні є створення механізму співпраці між науковими установами, навчальними закладами, кооперативними формуваннями. У сучасних умовах лідерами кооперативного просвітництва серед молоді могли б стати аграрні навчальні заклади, що мають за родом діяльності тісний зв'язок із сільською молоддю та пропонують для навчання економічні спеціальності. Необхідно не лише запроваджувати поглиблене теоретичне вивчення курсу кооперації у таких закладах, а й налагодити тісний зв'язок із наявними на Західній Україні кооперативами, надати студентам можливість отримання навиків практичної діяльності у кооперативній сфері. Одним із напрямів набуття таких навиків може бути проходження студентами фінансово-економічних спеціальностей виробничої та магістерської практики у кооперативах. Усе це допоможе сформувати відповідну базу для виховання свідомого кооперативного суспільства в сучасній Україні [15, с. 161].

Гарантувати перспективи своєї подальшої діяльності кооперативні навчальні заклади можуть лише за умови посилення глибини і значущості наукових досліджень, забезпечення затребуваності їх результатів суб'єктами господарювання реального сектору економіки, а також за умови виходу на принципово новий якісний рівень підготовки економістів для різних галузей народного господарства.

Вирішення першого завдання є можливим шляхом проведення спільних з технічними кафедрами фінансово-економічних та інших вищих кооперативних навчальних закладів міждисциплінарних досліджень і розробок, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів в економіці України.

Реалізація другого завдання полягає, перш за все, у створенні на базі кооперативних фінансово-економічних навчальних закладів осередків елітної підготовки економістів і фінансистів для потреб вітчизняної та світової економіки. Елітна фахова підготовка в умовах сьогодення

повинна включати поглиблене вивчення іноземних мов, особливо ділової англійської, практику та стажування в економічних службах суб'єктів господарювання сфери кооперації, міжнародних промислових корпорацій, індивідуальні підходи до навчання із залученням провідних фахівців вітчизняних та закордонних компаній, посилену практично-орієнтовану підготовку, участь протягом усього періоду навчання в дослідних проектах на замовлення промислових та аграрних підприємств, орієнтацію тематики кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт на потреби майбутніх роботодавців.

Окреслених перспектив кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення не можливо досягти без актуальної вимоги часу у освітній сфері – забезпечення мобільності студентів. Для забезпечення маневреності та надання можливості вільного переміщення студентів, що навчаються на економічних спеціальностях як у системі кооперативних навчальних закладів, так і у межах західного регіону України, а отже, в усьому вітчизняному професійному освітньому просторі, необхідно передбачити процедуру узгодження професійних освітніх програм від початкової професійної підготовки до післядипломної освіти у фінансово-економічній сфері.

Перспективи кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення може гарантувати лише продумана цінова політика та гнучкі програми лояльності, що дають майбутнім студентам можливість отримати знижки на навчання, оскільки тотальне зuboжіння населення, викликане останніми політичними та економічними подіями в Україні, сьогодні є чи не головною причиною зменшення кількості студентів кооперативних навчальних закладів. Зокрема, можна рекомендувати кооперативним ВНЗ Західної України пропонувати системи знижок в оплаті за навчання, з можливістю їх отримання абітурієнтами, які вступають на перший курс, незалежно від обраної форми навчання та напрямку підготовки, за умови їх приналежності до однієї із зазначених категорій:

- абітурієнти, члени сімей яких були або лишаються на поточний момент часу студентами вищого навчального закладу й можуть підтвердити цей факт документально. Розмір знижки пропонується встановити до 15% вартості навчання;

- абітурієнти, які пройшли строкову службу в Збройних силах України, можуть претендувати на знижку в розмірі 10% вартості навчання;

- абітурієнти, які є випускниками закладів середньої та початкової професійної освіти, що належать до системи споживчої кооперації, можуть претендувати на знижку в розмірі 15% вартості навчання;

- абітурієнти, які є випускниками навчальних закладів – партнерів кооперативного навчального закладу, можуть претендувати на знижку в розмірі 10% вартості навчання.

За умови використання в майбутньому наданих у дослідженні рекомендацій, а саме:

- посилення партнерських відносин між кооперативними навчальними закладами;

- розширення тематики їх наукових досліджень у напрямі вирішення реальних проблем вітчизняної економіки;

- налагодження співпраці із вітчизняними та закордонними промисловими та аграрними компаніями, фінансовими установами;

- формування віртуального освітнього простору та розробки гнучкої цінової політики, можна гарантувати подальші перспективи фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

1. Здійснюючи характеристику стану фінансово-економічної та кооперативної освіти у Західній Україні в умовах сьогодення, виокремлено основні тенденції стану розвитку. З усіх означених у роботі тенденцій відзначимо, що має місце все ж більше негативних рис стану розвитку (з-поміж них виокремити варто й відсутність тенденцій до збільшення частки кооперативних навчальних закладів; це й боротьба за абітурієнта, попри все ж зростання вартості навчання, тощо), ніж позитивних (важливою характеристикою стану фінансово-економічної та кооперативної освіти є пропозиція кооперативними закладами освіти послуг з перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінського персоналу, фахівців і кваліфікованих робітників; наявність успішних спроб об'єднання зусиль академій, університетів, коледжів кооперативної форми власності, тощо).

2. Виокремлено пріоритетні напрями розвитку кооперативної освіти, що спостерігаються на Західній Україні за умов сьогодення. З-поміж решти детально охарактеризованих напрямів у роботі варто наголосити на слідуванні принципу об'єднання кооперативних вищих навчальних закладів, оскільки значними перевагами, що можемо спостерігати від налагодження між ними тісної науково-методичної та економічної співпраці, що, у свою чергу, зробило можливим впровадження у кооперативних вищих навчальних закладах України ступеневої вищої освіти, оптимізацію мережі кооперативних освітніх інституцій I рівня акредитації, забезпечення потреби у високопрофесійних фахівцях для місцевого ринку праці, наближення місця здобуття студентами освіти до місця їх постійного проживання, а також відкрило нові можливості для викладачів у стажуванні, підвищенні кваліфікації та рівня професійної майстерності.

3. Можливість модернізації задля цілей забезпечення перспектив фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення, вимагає, першочергово, на рівні окремих навчальних закладів та на рівні державного регулювання забезпечити взаємо-

дію студентів, викладачів, керівників освітніх установ і відповідних міністерств і відомств; провести модернізацію розробок у теорії та методології викладання економічних дисциплін; переглянути напрями організації профорієнтаційної роботи, і найголовніше, домогтись під-

вищення престижності фінансово-економічної кооперативної освіти в регіонах, забезпечити мобільність студентів, а також різними способами впливати на здешевлення можливості здобуття економічних знань у закладах кооперації, зокрема, шляхом надання знижок на навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Голубка М. Якість економічної освіти та проблеми її забезпечення в сучасному глобалізаційному середовищі / М. Голубка // *Jakosc w zarzadzaniu organizacja Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*. – Люблін, 2015. – С. 151–158.
2. Голубка М. Економічна освіта в Україні: важливість, стан, розвиток / М. Голубка // *Економічні проблеми сучасності та стратегії інноваційного розвитку економіки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18–19 березня 2016 р.): у 2-х ч.* – Львів: ЛЕФ, 2016. – Ч. 1. – С. 13–16.
3. Голубка М. Актуальні процеси розвитку економічної освіти в сучасних умовах: теоретична площина / М. Голубка // *Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Херсон, 22 квітня 2016 р.) / за ред. К. Мельникова*. – Херсон, 2016. – С. 30–31.
4. Вступна кампанія 2015 року // *Форми збору даних для дослідження прогностичної валідності 2012, 2013, 2014 рр. відповідно до листів Спілки ректорів [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://vstup.info>.
5. Дмитрів А. Маркетингове дослідження показників розвитку ринку кооперативної освіти в Україні / А. Дмитрів // *Вісник Львівської комерційної академії*. – 2013. – Вип. 40. – С. 135–143.
6. Реформа кооперативної освіти: погляд зсередини // *Вісті Центральної спілки споживчих товариств України*. – 2014. – № 5 (1130). – С. 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coop.com.ua/visti/pdf/p5-2014.pdf>.
7. Гороховський І. Інтеграція науки та практики як важливий чинник реформування кооперативної освіти / І. Гороховський // *Якість вищої освіти: вдосконалення змісту та організації практичної підготовки студентів: матеріали XL Міжнародної науково-методичної конференції (25–26 лютого 2015 р.)*. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – С.19–24.
8. Нестуля О. Освітня діяльність вищих навчальних закладів споживчої кооперації України, спрямована на співпрацю / О. Нестуля, В. Косаріна // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Споживча кооперація XXI століття: уроки трансформаційних реформ і перспективи розвитку» (20–21 листопада 2008 р.)*. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 241 с.
9. Базилевич В. Екологічний імператив економічної освіти у контексті глобалізаційних викликів / В. Базилевич // *Вісник Національної академії наук України*. – 2010. – № 8. – С. 15–19.
10. Сингаївська А. Розвиток вищої економічної освіти: тенденції, періодизація, пріоритети / А. Сингаївська // *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія «Філософія. Психологія. Педагогіка». – 2010. – № 3. – С. 185–190.
11. Шацька З. Феномен престижності економічних спеціальностей у вищих закладах освіти України / З. Шацька // *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. – 2013. – № 4. – С. 202–206.
12. Бондарєва Л. Науково-методичні і навчальні інновації в економічній освіті / Л. Бондарєва // *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. – 2012. – № 9. – С. 18–27.
13. Кончин В. Реформування системи економічної освіти у вищій школі: відхід від канонічної освітньої політики МОН України та необхідність посилення механізмів лібералізації / В. Кончин // *Економіка. Управління. Інновації*. – 2009. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2009_2_21.
14. Меняйленко О. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічних спеціальностей у віртуальному освітньому просторі / О. Меняйленко, О. Шевчук // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Педагогічні науки». – 2012. – № 20. – С. 28–35.
15. Корінець Р. Оцінка перспектив залучення молоді до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації / Р. Корінець, Я. Рибак // *Регіональна економіка*. – 2014. – № 4. – С. 155–163.